

100 lat Akademickiego Związku Sportowego

Sport akademicki w Polsce ma już ponadstuletnią tradycję. Jego początki sięgają 1878 r., kiedy to w ramach Czytelni Akademickiej Uniwersytetu Lwowskiego utworzono Kółko Szermierzy. W latach następnych - na przełomie XIX i XX w. - zaczęły powstawać studenckie organizacje sportowe w szkołach wyższych Lwowa i Krakowa.

Najważniejsze z nich powstały we Lwowie. Były to: Klub Szermierzy (1889), Akademicki Klub Cyklistów (1897) oraz powstałe w latach 1904-1906 Ogólnopolskie Towarzystwo Zabaw Ruchowych, Akademickie Koło Szermierczo-Sportowe, Akademickie Koło Sportowe i Akademickie Koło Kolarzy, utworzone przy Bratniej Pomocy Studentów Politechniki. W Krakowie zaś w 1891 r. rozpoczął działalność Klub Szermierzy.

W roku 1906 we Lwowie, na bazie działających dotychczas w rozproszeniu studenckich organizacji sportowych i turystycznych, utworzono Akademicki Związek Sportowy Młodzieży Polskiej (AZSMP). Była to organizacja nowoczesnego typu, prowadząca działalność sportową (kolarstwo, szermierka, tenis, szachy, sporty zimowe, atletyka, zapasy, taternictwo), a także działalność turystyczną. AZSMP, zarówno z uwagi na atrakcyjne formy pracy, jak i swą apolityczność, cieszył się znaczną popularnością wśród studentów i w 1907 r. liczył już 631 członków. Jednak już w 1908 r. spory natury i deowo-politycznej w kierownictwie tego Związku doprowadziły do jego upadku.



Wacław Majewski (w środku)
- prezes AZS-Kraków
w latach 1909-1910



Doświadczenia polskich studentów zdobyte na niwie działalności sportowej i organizacyjnej przełomu XIX i XX w. okazały się bardzo przydatne. Już jesienią 1908 r. na Uniwersytecie Jagiellońskim powstał Akademicki Związek Sportowy (AZS). Jego formalne powołanie nastąpiło w 1909 r. Warto przy tej okazji przypomnieć, że idea utworzenia AZS-u zrodziła się w kilkusobowej grupie studentów Uniwersytetu Jagiellońskiego uprawiających wspólnie narciarstwo turystyczne, taternictwo, biegi

terenowe i krajoznawstwo. Podczas wspólnych wycieczek i wypraw narciarskich tej grupy dojrzała myśl powołania w środowisku akademickim organizacji, której celem będzie



Pierwszy kurs jazdy na nartach - Zakopane (grudzień 1909)

"rozbudzenie wśród młodzieży zamiłowania do sportu i dawanie członkom materialnej możliwości do wspólnej pracy w kierunku rozwijania sił fizycznych za pomocą wszelkich zdrowych a odpowiednich sportów, zabaw i gier ruchowych" - jak to sformułowano w pierwszym statucie AZS-u z 1909 r.

Do głównych organizatorów tego przedsięwzięcia należeli: Walery Goetel, Józef Grabowski, Jerzy Junien - Sarnicki, Wacław Majewski i Władysław Pawlica.

100 lat AZS

To właśnie ta grupa studentów 12 grudnia 1908 r. skierowała do Senatu Uniwersytetu Jagiellońskiego projekt statutu Akademickiego Związku Sportowego z prośbą o jego zatwierdzenie i wyrażenie zgody na utworzenie tejże organizacji. W swych poczynaniach inicjatorzy powołania AZS-u napotykali liczne trudności, także natury formalnoprawnej i organizacyjnej. Dopiero na trzecim zebraniu założycielskim, tj. 15 maja 1909 r., przyjęto statut, kierunki działalności i wybrano władze nowo utworzonej organizacji. W cztery dni później centralne władze administracyjne dla ówczesnej Galicji (C.K. Namiestnictwo), mające siedzibę we Lwowie, zatwierdziły statut AZS-u. Z tym dniem studenci Uniwersytetu Jagiellońskiego uzyskali prawne podstawy prowadzenia działalności sportowej i turystycznej w środowisku akademickim.

Pierwszym prezesem AZS-u został student medycyny Wacław Majewski. W 1909 roku Akademicki Związek Sportowy liczył 65 członków, a w roku akademickim 1912/1913 zrzeszał już 343 studentów.

Do roku 1914 AZS położył szczególne zasługi dla rozwoju i spopularyzowania w społeczeństwie polskim takich dyscyplin sportowych, jak: narciarstwo, wioślarstwo, tenis,



*Halina Konopacka
(Amsterdam 1928)*

turystyka góraska i wodna, szermierka, strzelectwo, piłka nożna, lekkoatletyka, kolarstwo i łyżwiarstwo. Wspaniały rozwój AZS-u został przerwany wybuchem I wojny światowej. Część członków trafiła do armii austriackiej, inni z kolei włączyli się w działalność konspiracyjno-niepodległościową, zasilając szeregi różnych polskich formacji wojskowych. Natomiast sekcja strzelecka, jako organizacja o charakterze paramilitarnym, została wcielona do Legionów

Polskich. Po jednosemestralnej przerwie na Uniwersytecie Jagiellońskim w 1915 r., AZS wznowił swoją działalność i już w lipcu 1916 r. zorganizował zawody pływackie i rozpoczął kursy nauki pływania.

Dosłownie od pierwszych dni niepodległości AZS rozszerzył działalność na wszystkie ośrodki akademickie w kraju: Poznań, Warszawę, Wilno, Lwów, Lublin, Cieszyn, wolne miasto Gdańsk oraz skupiska Polaków studiujących za granicą (Liege, Antwerpia, Bruksela).



Osada AZS-Kraków na regatach na Wiśle (1912)

W latach 1918-1939 AZS odegrał istotną rolę w budowie struktury sportu polskiego. Był współtwórcą i założycielem polskich związków sportowych, jak również prekursorem wielu dyscyplin sportowych i propagatorem sportu kobiecego. W tym okresie zawodnicy AZS-u stanowili podstawowy trzon reprezentacji narodowej. Przykładowo, na olimpiadzie w Amsterdamie (1928) szabliści AZS-Kraków zdobyli brązowy medal. Hokeiści AZS-Warszawa w tym samym roku zdobyli akademickie mistrzostwo świata, a w 1929 i 1931 r. wicemistrzostwo Europy. Pierwszy złoty medal olimpijski dla Polski w rzucie dyskiem zdobyła w 1928 r. Halina Konopacka - lekkoatletka AZS-Warszawa.

We wrześniu 1939 r. członkowie AZS-u, jak tysiące młodych Polek i Polaków, stanęli do walki zbrojnej, walcząc i ginąc na wszystkich frontach wojny. "Azetesiaków" nie mogło oczywiście zabraknąć również w konspiracyjnym ruchu sportowym. Od 1941 roku rozgrywane były w Warszawie mistrzostwa stolicy w siatkówce, o nagrodę im. Kazimierza Wilanowskiego (siatkarz i koszykarz AZS-Warszawa, zamordowany w Oświęcimiu w 1941 r.). W latach



*Studenci Wyższej Szkoły Handlowej w Poznaniu na starcie
- lata dwudzieste XX wieku*

100 lat AZS

1941-1943 mistrzostwo okupowanej Warszawy zdobywali siatkarze AZS-u.

W sierpniu 1944 r. jako pierwsi przystąpili do pracy organizacyjnej azetesiacy lubelscy, a jesienią tegoż roku powołali pierwszy powojenny Zarząd Klubu. W roku następnym wznowiły działalność AZS-y we wszystkich ośrodkach aka-



*Czołowe polskie tenisistki,
pośrodku Jadwiga Jędrzejowska (1927)*

demickich w kraju. W latach 1944-1948 Akademicki Związek Sportowy za podstawowy cel swojej działalności uznał objęcie ruchem sportowym i wychowaniem fizycznym całego środowiska akademickiego - jest to podstawowy cel zapisany w statucie Związku do dnia dzisiejszego. Po roku 1945 kontynuował również swoją działalność w zakresie sportu wyczynowego. To właśnie w AZS-ie wychowały się liczne zastępy reprezentantów i rekordzistów Polski, medalistów olimpijskich, uniwersjad, mistrzostw świata i Europy. Sympatykom sportu, i nie tylko im, znane są nazwiska takich złotych medalistów olimpijskich, jak: Marek Dąbrowski i Arkadiusz Godel (szermierze), Zbigniew Lubiejewski i Marek Rybaczewski (siatkarze), Jacek Wszola (lekkoatleta) oraz Waldemar Baszanowski (ciężarowiec) i wielu innych.

Obecnie AZS reprezentuje ogromny potencjał sportowy i organizacyjny. Jest to 321 jednostek zrzeszających prawie 55 tys. osób. W ubiegłym roku Akademicki Związek Sportowy był organizatorem 150 ogólnopolskich imprez sportowych, w których uczestniczyło około 15 tys. osób.

Mimo burz dziejowych, wojen i transformacji ustrojowych Akademicki Związek Sportowy trwa. Mijemy nadzieję, że teraz i w przyszłości nie zabraknie ludzi oddanych tej szczytnej idei i żaden kryzys nie zniweczy wiekowego dorobku AZS-u.

Stanisław Kołodziej

46 lat AZS-u w naszej uczelni

Początki rozwoju sportu akademickiego w Rzeszowie wiążą się z powołaniem w 1963 r. Wyższej Szkoły Inżynierskiej. W tym samym roku grupa działaczy i sympatyków sportu w dniu 14 maja, podczas spotkania organizacyjnego, powołała Akademicki Związek Sportowy. Wybrano zarząd, którego pierwszym prezesem został mgr inż. Kazimierz E. Oczóś - obecnie profesor zwyczajny w Katedrze Techniki Wytwarzania i Automatyzacji na Wydziale Budowy Maszyn i Lotnictwa, wieloletni rektor naszej uczelni.

Początki działalności Klubu AZS nie były łatwe - brakowało bazy sportowej, sprzętu, kadry i środków finansowych. Dopiero z chwilą powołania w dniu 1 lutego 1964 r. Studium Wychowania Fizycznego i Sportu w ówczesnej WSI sytuacja AZS-u znacznie się poprawiła. Dzięki dobrej współpracy AZS-u i SWFiS drużyny siatkówki i koszykówki mężczyzn awansowały z klasy A do III ligi. Jesienią 1964 r. powołano sekcję koszykówki żeńskiej.



*Piłkarze wywalczyli
Akademickie Mistrzostwo Polski
(1974)*

100 lat AZS

Wymienione sekcje przez wiele lat były wizytówką uczelni i Klubu, występowały na co dzień w III lidze, później w lidze międzywojewódzkiej i ubiegały się o awans do II ligi państwowej. Koszykarki dopięły swego i wywalczyły upragniony awans w 1975 r. Nasze zespoły z powodzeniem startowały także w Mistrzostwach Polski Szkół Wyższych, zdobywając wiele medali, w tym z najcenniejszego kruszcu.



Piłkarze ręczni grali w lidze międzywojewódzkiej (1974)

W kolejnych latach powołano sekcje tenisa stołowego, pływania i piłki ręcznej. Od lat siedemdziesiątych Klub Uczelniany AZS działał w 18, a nawet 20 sekcjach sportowych i rekreacyjnych. Od początku istnienia KU AZS prowadził wielokierunkową działalność na rzecz upowszechniania sportu i rekreacji w środowisku akademickim. We współpracy ze Studium Wychowania Fizycznego i Sportu



Koszykarki od 1975 roku występowały w II lidze i regularnie zdobywały medale na mistrzostwach szkół wyższych



Kajakarze na spływie (1976)

organizował zimowe i letnie obozy sportowo-rekreacyjne, rajdy rowerowe, piesze i narciarskie, rozgrywki międzywydziałowe, mistrzostwa akademików w grach zespołowych oraz cykliczne imprezy okolicznościowe z okazji Dnia Kobiet, andrzejek, a także juwenalia w części sportowej.



Koszykarze występowali w lidze międzywojewódzkiej i walczyli o awans do II ligi (1978)

Obecnie KU AZS prowadzi działalność w 21 sekcjach sportowych. Występująca w ekstraklasie drużyna tenisa stołowego w bieżącym sezonie nie zdobyła jeszcze medalu, chociaż niewiele zabrakło. Koszykarze tymczasem walczą o II ligę.

Stanisław Kołodziej

Fot. "Akademicki Związek Sportowy 1908-1983. Wspomnienia i pamiątki". Wybór i opracowanie Ryszard Wryk (Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 1985) oraz Archiwum KU AZS PRz